

ВІДГУК

**на дисертаційне дослідження В. В. Куц
«Пісенна творчість Івана Карабиця», представлене
до захисту на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 025 Музичне мистецтво**

Пісенна творчість композиторів ХХ ст., представників академічного мистецтва, являє собою важливий шар вітчизняної культурної спадщини. Одним з найбільш яскравих творців є Іван Карабиць, який залишив високохудожні твори, що є затребуваними в наш час. Серед вітчизняних розвідок небагато уваги присвячено розгляду неакадемічної музики І. Карабиця, тож тема дисертації є актуальною.

Дисертаційне дослідження складається зі вступу, двох розділів (кожен містить 3 підрозділи), висновків, списку використаних джерел та додатків.

У вступі, що є традиційним для дисертацій, характеризується література, джерельна база та окреслюються базові поняття. Значний список літератури охоплює сучасні дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців. Серед джерельної бази особливий інтерес представляють відеозаписи сучасних інтерпретацій пісень І. Карабиця. Матеріалом дослідження стали пісні, що відрізняються різними жанровими, стильовими, образними та структурними ознаками. Серед виконавських інтерпретацій в роботі наведені академічні та естрадні версії пісень композитора, що надає можливість співставити їх та отримати відповідь на питання, поставлене в дисертації щодо амбівертності музичних творів І. Карабиця, яке передбачає одночасну спрямованість на елітарну та масову аудиторію (с. 21).

В першому розділі дисертаційного дослідження (підрозділ 1.1.) наведений огляд літератури, присвячений розгляду академічних вокальних творів І. Карабиця, його вокально-інструментальних та інструментальних творів з метою виявлення рис авторського стилю митця. В результаті опрацювання робіт вітчизняних дослідників робиться висновок про

постмодерне мислення композитора, плюралістичність компонентів його стилю і водночас їх цілісність та єдність. Як справедливо зазначає В. В. Куц, «естрадні пісні композитора поєднують різні культурні коди, які формують різнонаправленість його музики, яку ми визначили як амбівертність» (с.49).

Теоретичному осмисленню жанру пісні, розгляду її значення в культурі, присвячений підрозділ 1.2. В ньому здійснено огляд основних типів пісень з особливостями їх будови. Авторка дисертації, погоджуючись з положеннями робіт Б. Асаф'єва та Є. Назайкінського «виділяє у вокальному мистецтві та пісенному жанрі три типи мовного інтонування – декламаційність, речитативність та оповідність» (с. 51). Ці особливості використовують наступним чином: в куплетах опора йде на речитативний тип, а у приспівих на декламаційний. Ми з цим погоджуємось, але наступне спостереження викликає сумнів: «більшість пісень взагалі не має приспіву» (с. 52). Якщо проаналізувати американську популярну пісню ХХ ст., більшість пісенних форм обов'язково включають приспів. Серед найбільш поширених структур є: АВАВАВ, АВАВСВ, ААВАВ та сучасні пісні, де присутній пре хорус – у всіх В – це приспів. Існують пісні-балади і вокальні блюзи, де дійсно нема приспіву, їх структура буде позначатись відповідно – А1А2А3А4... (балада) і 12-ти тактовий блюз, форма якого може бути ААВ або АВС (в залежності від побудови тексту). Ознайомитись з типовими формами пісень у джазі можна в посібнику Теда Піса «Джазова композиція: теорія і практика». В нашій розробці «Еволюція куплетної форми в рок- та поп-музиці» наведені типові форми естрадних, що розповсюджені в ХХІ ст. В українських поп-піснях ХХ ст. домінуючим типом пісні був варіант зі структурою АВАВАВ, де В – приспів. Запропоновані в підрозділі 1.2 дисертаційного дослідження В. В. Куц ознаки естрадної пісні є наступними: пріоритетність куплетної форми з приспівом, текстово-музична цільність та виконавський аспект. Усі вони виявлені у піснях І. Карабиця.

Підрозділ 1.3 присвячений характеристиці наукового доробку українських естрадознавців, що розглядають пісенний жанр. Серед них слід

відзначити наукову розробку І. Шнур, яка розглядає такі компоненти естрадних пісень, як хук та збалансоване поєднання стандартизованого та унікального в шлягері. Цілком логічним виглядає висновок, який робить В.В. Куц, визначаючи шлягерність: «Шлягерність – риса естрадної музики, яка окреслює такі її засади, як простота й легкість для сприйняття, звертання до слухачів та миттєвий резонанс слухацької аудиторії, сучасність і актуальність, однак при цьому музичний образ не є стереотипним та банальним, а відзначається свіжістю та оригінальністю» (с. 97). Згідно цього висновку, естрадну пісенну творчість І. Карабиця слід розглядати з позиції шлягеру.

В другому розділі дисертації (підрозділ 2.1) В.В. Куц розкриває поняття «естрада», його класифікацію, характеризує базові засади естрадної музики та піднімає питання її академізації. В цьому підрозділі розглядаються роботи українських дослідників-естрадознавців (В. Левко, О. Яковлева, І. Бобула), які дають власну концепцію академізації популярної музики. Визначені дисертанткою основні риси естрадних пісень І. Карабиця (орієнтація на академічний тип вокалу, тяжіння до наскрізної драматургії при збереженні куплетної форми з приспівом, деталізований супровід з елементами поліфонізації фактури або вишукана оркестровка) свідчать про їх академізм, а естрадна складова реалізується через звернення до інтонаційної сфери популярної музики тих часів.

В підрозділі 2.2 авторка дисертації наводить стильовий аналіз найбільш популярних пісень І. Карабиця, обираючи твори, що відрізняються за змістом, образністю, структурою та жанровою основою. На наш погляд, цей підрозділ є дуже вагомим, визначені характерні риси пісень підкреслюють неповторність авторського стилю І. Карабиця. Усі результати аналізу є переконливими. Можемо тільки додати, що гармонічне мислення І. Карабиця в його ліричних піснях походить від джазової балади ери свінгу, де використовувалось багато відхилень та застосовувались альтеровані

нонакорди побічних ступенів. Особливо це проявилось в пісні «Яблука доспіли».

На нашу думку, є ще один жанр, який не згадується в дисертації, але він міг вплинути на гармонічне рішення пісні «Дніпра жива вода» і тональний план. У босанові, яка виникла на початку 60-х років ХХ ст., зокрема у творчості А.К. Жобіма був поширений початковий гармонічний зворот I-II⁷-III^{m7}-V⁷-I. Він використовувався на початку куплету більшості пісень А. Жобіма і мав характерний саунд – після малого мажорного септакорду на II ступені звучав малий мінорний септакорд того ж ступеня. Це мінливе співставлення мажору та однойменного мінору стало стилістичним маркером босанови. Так починається загальновідома босанова А. Жобіма «Girl From Iraneta» і така ж сама послідовність використовується на початку куплету пісні «Дніпра жива вода» І. Карабиця. Але жанрова основа пісні українського композитора зовсім не танцювальна, як у босанові, а навпаки, це – пісня-марш (у куплеті) і пісня-гімн (у приспіві). Також, можемо зробити власне припущення щодо створення тексту цієї пісні – поет Ю. Рибчинський міг написати текст на готову мелодію, чим пояснюється ідеальне співпадіння музики і слів, а мелодія з гармонією була створена композитором раніше і спочатку не повинна була стати піснею, а, ймовірно, маршем. Але це ніяким чином не зменшує її ідейний та музичний зміст.

Останній підрозділ дисертації присвячений сучасним інтерпретаціям пісень І. Карабиця, що були проаналізовані в попередньому підрозділі. Як справедливо підмічає В.В. Куц: «Яскраво виражена амбівертність більшості з них створила передумови їх успішного виконання як на академічній, так і на естрадній сцені» (с.168). Ми з цим твердженням цілком погоджуємось, оскільки пісні І. Карабиця відносяться до творів, що пережили випробування часом і є цікавими й актуальними сьогодні. Виконання їх співаками у різних стильових напрямках сучасної естрадної музики є яскравим підтвердженням їх універсальності. На наш погляд, у додатках було б доречно розмістити ноти пісень, які аналізуються в роботі.

Таким чином ми констатуємо, що основні завдання дослідження дисертанткою були успішно вирішені. До зауважень, що були висловлені вище, додамо ще питання.

1. Поясніть, як ви розумієте термін сонграйтер. Яких ви можете назвати комерційних сонграйтерів в українській естрадній музиці другої половини ХХ ст.?

2. Окресліть зміст терміну «солоспів», який вживається в роботі.

Висловлені зауваження не впливають на високу оцінку дисертації В.В. Куц, що є досконалим науковим дослідженням. Публікації містять основні результати дисертаційної роботи.

Робота В.В. Куц «Пісенна творчість Івана Карабиця», відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Офіційний опонент:

кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри музичного мистецтва
Київського національного університету
культури і мистецтв, композитор,
член Національної спілки композиторів України
В.М. Тормахова

